
CELISTVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Doc. ENZO ESSENZA
Ing. ZBYNĚK VLK

ANOTACE

Lidstvo ve 21. století stojí před zásadními výzvami, pro něž je potřeba najít systémové řešení. Klimatické změny, finanční krize, pandemie, migrace, terorismus, ozbrojené konflikty, chudoba, úpadek morálky a mnoho dalších fenoménů představuje existenční dilemata a zdůrazňuje potřebu hlubších změn ve všech oblastech života. Jejich základem je vzdělávání, které je schopné zprostředkovat význam a komplexnost světového vývoje, odkrýt v člověku tvořivý potenciál a stimulovat lidskou mysl, cit i vůli. Účastníci tohoto kurzu se seznámí s celistvým vzděláváním jako nově se tvořícím paradigmatem vzdělávání. Úlohou není zkoumat, jak vylepšit, změnit či transformovat již existující tradiční či alternativní přístupy vzdělávání, ale představit možnost hlubinného přerodu celého systému vzdělávání a ukázat, že „změna je možná“. Tento kurz má být inspirací k tomu, aby účastníci měli možnost přemýšlet o smyslu a směru svého vzdělávání v kontextu velkých změn, které nás ve 21. století čekají.

OBSAH KURZU

Základní otázka tohoto kurzu je: Jaké vzdělávání člověku umožňuje rozvinout jeho vyšší potenciál potřebný pro zvládnutí výzev 21. století? Při hledání odpovědi se ponoříme do průzkumu tří paralelních světů vzdělávání:

První svět je tvořen konvenčním vzdělávacím systémem, který je na povrchu různorodý, ale jeho jádro je veskrze postavené na materialisticky založeném paradigmatu pronikajícím všemi aspekty, včetně jeho kurikula, kultury, institucionálních struktur atd. *Druhý svět* představuje oblast alternativního vzdělávání. Na rozdíl od tradičního systému je tato oblast vysoce rozmanitá i pod povrchem. *Třetí svět* představuje právě se rodící celistvé vzdělávání (*transformative education*) reflektující potřeby současných i budoucích generací. Tento svět se inspiruje z mnoha projektů, programů a iniciativ po celém světě. Staví na moudrosti velikánů v oblasti filosofie a vzdělávání a není exkluzivně spojeno s žádnou specifickou vzdělávací filosofií nebo metodikou. Jeho hlavním znakem je orientace na výzvy 21. století. Jelikož je forma celistvého vzdělávání nejméně rozvinutá, známá a prozkoumaná, budeme se jím zabývat více než tradičními či alternativními přístupy.

Celistvé vzdělávání otevírá možnosti uvidět sebe a svět v nových souvislostech. Nezaměřuje se na množství zapamatovaných informací, ale na způsob myšlení a prožívání, na kvalitu osobnosti a na schopnost vnímat potřeby celku jako potřeby vlastní. Kurz přiblíží studentům integrální perspektivu ukazující hlubší pohled na věci a za věci, bourající vžitě představy a přijímající spirituální přesahy

jako nedílnou součástí vzdělávání a života. Tento přístup umožňuje člověku objevit cestu k sobě samému, k vlastní autenticitě, a zároveň ke zdravému působení ve světě. Díky důrazu na transdisciplinaritu, přímé propojení s reálným životem, tvořivost, akcentaci uměleckých a zážitkových forem výuky, a množství dalších prvků, přináší tento kurz také klíčové vhledy pro budoucí pedagogy, výzkumníky, kouče, terapeuti, tvůrce kurikula či politiky působící v oblasti vzdělávání a výzkumu.

ORIENTAČNÍ OSNOVA KURZU

Kurz je možné spolutvořit s účastníky, následující témata jsou proto indikativní:

1. Velký obraz: Evoluce vědomí a kulturní vývoj
2. Učit se odnaučit
3. Vyhodnocení osobního vzdělání: Jak jsem se učil doteď a jak se chci učit v budoucnu?
4. Srovnání perspektiv: "tradiční" / "alternativní" / "celistvý"
5. Případová studie se sebe-zkušeností I: Tradiční vzdělávání
6. Případová studie se sebe-zkušeností II: Alternativní vzdělávání
7. Případová studie se sebe-zkušeností III: Celistvý vzdělávání
8. Techno-budoucnost: Virtuální realita, umělá inteligence a nové generace MOOC kurzů
9. Akční výzkum: Universita pro budoucnost
10. Akční výzkum: Vzdělávací platformy ("hubs")
11. Akční výzkum: Vzdělávací městečka, města a regiony
12. Reflexe a další kroky: Jak dál rozvíjet podněty z tohoto kurzu?

Další témata praktická a z praxe vycházející:

13. Základní a střední holistické svobodné demokratické školy (a svobodné školy ne-holistické a prioritně demokratické školy a nuance mezi nimi)
14. Sebeřízené vzdělávání
15. Vnitřní a vnější motivace
16. Důvěra ve svébytnou cestu dítěte
17. Nadšení z poznávání jako to hlavní, co mohou průvodci dětem předat
18. Škola holistická, svobodná, demokratická a to v tomto pořadí
19. Demokracie a sociokracie ve škole
20. Mediace konfliktů ve škole
21. Škola a rodina
22. Z čeho vychází nabídka programů ve svobodném vzdělávání
23. Osobnost průvodce
24. Inspirativní prostor školy
25. Moderní technologie ve škole
26. Absolventi svobodných škol
27. Asociace svobodných demokratických škol

LITERATURA

Bache, Christopher M., 2010. *Living Classroom: Teaching and Collective Consciousness*. State University of New York Press.C

Barnett, Ron, 2018. *The Ecological University: A Feasible Utopia*. Routledge.

Blass, E., & Hayward, P., 2014. Innovation in higher education; will there be a role for 'the academe/university' in 2025? *European Journal of Futures Research*, 2(1), 1–9.

- Boyer, Ernest L., 1990. *Scholarship Reconsidered: Priorities of the Professoriate*. Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Christensen, C. M., & Eyring, H. J., 2011. *The Innovative University: Changing the DNA of Higher Education from the Inside Out*. Jossey-Bass.
- Donnelly, K., & Rizvi, S., 2013. *An Avalanche is coming: Higher Education and the Revolution Ahead*. London: Institute for Public Policy Research.
- ERAB, 2009. *Preparing Europe for a New Renaissance. A Strategic View of the European Research Area* (First Report of the European Research Area Board). Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Ford, M. P., 2006. *Beyond the Modern University: Toward a Constructive Postmodern University*. Charlotte, NC: Information Age Publisher.
- Jackson, N. J. (ed.), 2011. *Learning for a Complex World: A Lifewide Concept of Learning, Education and Personal Development*. Bloomington, IN: AuthorHouse.
- Lessing, G. E., 1908. *Education of the Human Race*. Teachers College Columbia University.
- Liessmann, Konrad Paul. *Teorie nevzdělanosti*. Praha : Academia. 2009. ISBN: 978-80-200-1677-5
- Lobotka, Vladimír. 2018. Univerzity a integrálne vzdelávanie. <https://novypribeh.cz/nase-univerzity-a-integralne-vzdelavanie/>
- Lobotka, Vladimír. 2018. Budúcnosť vzdelávania je vzdelávanie pre budúcnosť. <https://institutgaia.sk/buducnost-vzdelavania-je-vzdelavanie-pre-buducnost/>
- Macfarlane, B., 2011. The Morphing of Academic Practice: Unbundling and the Rise of the Para-academic. *Higher Education Quarterly*, 65(1), 59–73.
- Maxwell, Nicholas, 2014. *How Universities Can Help Create a Wiser World: The Urgent Need for an Academic Revolution*. Exeter: Imprint Academic.
- Mertens, D. M., 2009. *Transformative Research and Evaluation*. New York: Guilford Press.
- Meyer, J. F., Ramirez, F. O., Frank, D. J., & Schofer, E., 2007. Higher education as an institution. In P. J. Gumpert (ed.), *Sociology of Higher Education: Contributions and their contexts* (pp. 187–221). Baltimore, MA: JHU Press.
- Mezirow, J., & Taylor, E. W. (eds.), 2011. *Transformative Learning in Practice: Insights from Community, Workplace, and Higher Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Muff, K., Dyllick, T., Drewell, M., North, J., Shrivastava, P., & Haertle, J., 2013. *Management Education for the World: A Vision for Business Schools Serving People and the Planet*. Edward Elgar Publishing.
- OECD, 2009. *Working out change. Systemic innovation in vocational education and training*. OECD Publishing.
- Reigeluth, C. (ed.), 2006. Systemic change for education & training. *TechTrends*, Special Issue (March/April), 1-61.
- Ritchey, T., 2011. *Wicked Problems - Social Messes: Decision Support Modelling with Morphological Analysis*. Berlin: Springer.
- Robinson, J., 2003. Future subjunctive: Backcasting as social learning. *Futures*, 35(8), 839–856.
- Robinson, Ken, 2015. *Creative Schools – Revolutionizing Education from the Ground Up*. Allen Lane.
- Ryan, A., & Tilbury, D., 2013. *Flexible Pedagogies: Preparing for the Future*. York: The Higher Education Academy.
- Schneidewind, U., & Singer-Brodowski, M., 2013. *Transformative Wissenschaft [Transformative Science]*. Marburg: Metropolis.
- Sterling, S., Maxey, L., & Luna, H. (eds.), 2013. *The Sustainable University: Progress and Prospects*. Milton Park: Routledge.
- Stoten, D. W., 2011. Envisaging new educational provision: Innovative organisation in the age of New Modernism. *Research in Post-Compulsory Education*, 16(2), 155–171.

Tetlock, P. E., 2006. *Expert Political Judgment: How Good Is It? How Can We Know?* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Universities UK, 2012. *Futures for higher education. Analysing trends.* London: Universities UK.

Watson, D., Hollister, R., & Stroud, S. E. (eds.), 2011. *The Engaged University. International Perspectives on Civic Engagement.* Taylor & Francis.

PROFESNÍ ŽIVOTOPIS LEKTORŮ

Enzo Essenza (* 1968) je vysokoškolský pedagog a inovátor pracující na novém modelu vzdělávání. Založil inkubátor společensky přínosných projektů *Institutions for the Future* a iniciativu s názvem *nextRenaissance*. Magisterský titul obhájil na Harvardské universitě, doktorát absolvoval na Oxfordské universitě a docenturu získal na VŠE. Vyučoval na řadě universit v ČR i v zahraničí, např. Friedrich-Schiller-Universität Jena či Instituto de Empresa Madrid. Spolu s mezinárodním týmem pracuje na realizaci aktivit orientovaných na udržitelnost, rozvoj hodnot a lidského potenciálu. V celé své práci se snaží pojetí "úspěchu" přesunout z úzkých rámců zaměřených na peníze a moc k vyšším cílům spojeným s individuálním a organizačním rozvojem podporujícími hodnoty vedoucí k smysluplné budoucnosti. Kontakt: essenza@email.cz

Zbyněk Vlk (* 1972) vystudoval Lesnickou fakultu Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, poté pracoval jako lesník na Správě CHKO Jizerské hory. Věnoval se zejména obnově lesních ekosystémů zničených kůrovcovou a imisní kalamitou v osmdesátých letech. V této práci pokračoval i po odchodu ze státní ochrany přírody do neziskové sféry. Vytvořil inovativní projekt obnovy lesních ekosystémů na Smědavské hoře, za nějž získal cenu Ekologický projekt roku 1997 od Nadace ABF. Poté vystudoval tříletý seminář pro učitele waldorfských škol a věnoval se ekovýchově dětí v rámci jednorázových programů i kroužků. Z těch se vyvinula Svobodná škola Ronja, kterou založil a kde vyučuje. Zbyněk Vlk je také autorem projektů Žijící skanzen a Krajina útulná, v jejichž rámci pečuje o místní lidovou architekturu a 14 hektarů krajiny, kde založil meze, tůňky, rybníčky, sady i pestrou květnatou louku. Kontakt: lunaria.jps@seznam.cz